

СТЕПАН ПАВЛОВИЧ ПОЗНЯК – ЛЮДИНА, ВЧЕНИЙ, МЕНЕДЖЕР

Зі світил українського та світового ґрунтознавства ХХІ ст. яскраво вирізняється постать видатного вченого-ґрунтознавця, прекрасної і доброї людини з великої літери – професора Степана Павловича Позняка, якому 2 липня 2018 року виповнилося 75 років. Зі славним ювілеєм Вас, Степане Павловичу!

Степан Позняк – відомий учений-ґрунтознавець, доктор географічних наук, Заслужений професор Львівського університету, академік Академії наук вищої школи України, академік Української екологічної академії наук. Народився він 2 липня 1943 року у містечку Олесько Буського району на Львівщині, в краю старовинних замків і древніх легенд, на межі Поділля і Малого Полісся. Величава краса Олеського краю з його білочолими подільськими скелями і втаємниченими подільськими болотами з ранніх літ вселили у душу Степана Павловича любов до природи та її незбагненого феномену – ґрунту.

На географічний факультет Львівського державного університету імені Івана Франка Степан Павлович вступив 1961 р. і закінчив його 1966 року з кваліфікацією “географ-геоморфолог”; за розподілом молодих спеціалістів працював інженером ґрунтознавчої експедиції науково-дослідного сектору Львівського університету. Впродовж 1967–1969 років Степан Павлович брав активну участь у проведенні великомасштабних ґрунтових обстежень у Північнокавказькій і Кокчетавській областях Казахстану та Читинської області Росії, а 1969 р. вступив до аспірантури кафедри ґрунтознавства і

географії ґрунтів Одеського державного університету імені Іллі Мечникова. Науковим керівником аспіранта став відомий учений-ґрунтознавець Іван Миколайович Гоголев.

Після успішного захисту кандидатської дисертації “Зміни властивостей південних чорноземів Правобережної України під впливом зрошення” С. Позняк здобув у січні 1975 р. науковий ступінь кандидата географічних наук, а в червні 1978 р. йому присвоїли вчене звання старшого наукового співробітника. Цього ж року Степан Павлович обійняв посаду доцента кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Одеського університету.

Учень професора І. Гоголева, завідувача першої в Україні кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Одеського університету імені І. І. Мечникова, Степан Павлович на перших етапах своїх наукових досліджень зосередився на проблемах чорноземів і темно-каштанових ґрунтів Півдня України, їхнього зрошення, ефективності та оптимізації використання. Проведені дослідження, що охопили 20–30-річний період, дали змогу розкрити суть і темпи різних змін, які відбуваються у ґрунтах під час зрошення. Дослідження С. Позняка довели, що в ході зрошення у ґрунтово-підґрунтовій товщі змінюються не лише ґрунтові, а також ландшафтно-геохімічні процеси, інтегральним показником яких буде стан ландшафту і ґрунту, адекватний новим умовам зволоження. На основі виконаних досліджень запроваджено систему меліоративних заходів для зниження негативних наслідків деградації ґрунтів. Високий теоретичний рівень і наукова новизна досліджень сприяли розробці методичних основ вивчення механізмів сучасних ґрунтоутворних процесів у чорноземах, зумовлених зрошенням.

У жовтні 1992 р. в Ґрунтовому інституті ім. В. В. Докучаєва (м. Москва) С. Позняк блискуче захистив докторську дисертацію на тему “Зрошувані чорноземи південного заходу України”.

Наукові дослідження Степана Павловича Позняка не обмежувалися лише проблемами зрошення чорноземів Півдня України. Його численні пошуки пов’язані з вивченням ландшафтно-геохімічних проблем степової і сухостепової зон України, теоретичних, методологічних і практичних основ моніторингу ґрунтів, їхньої антропогенної еволюції і структури ґрунтового покриву, оцінки природних ресурсів тощо. Важливими для ґрунтознавства є теоретико-методологічні напрацювання професора С. Позняка про чинники ґрунтоутворення, час ґрунтових процесів, антропогенні ґрунти тощо.

На запрошення ректора ЛНУ імені Івана Франка І. Вакарчука Степан Павлович 1993 року переїжджає до Львова та створює кафедру географії ґрунтів. На її основі професор формує Львівську школу генетичного ґрунтознавства та розробляє стратегію дослідження ґрунтів і ґрунтового покриву Західної України, під його керівництвом відновлює свою діяльність Львівське відділення Товариства ґрунтознавців і агрохіміків. При кафедрі відкривають аспірантуру і докторантуру, що сприяє ефективній підготовці наукових фахівців не лише для Львівського університету, але й для інших наукових, навчальних, виробничих закладів і установ України. Степан Павлович доклав чималих зусиль для збереження науково-дослідної лабораторії, а згодом – її сертифікації та придбання нового обладнання. Діюча лабораторія відіграє важливу роль не лише у навчальному процесі студентів, підготовці спеціалістів-ґрунтознавців, екологів, а й слугує основою для підготовки кандидатських і докторських дисертацій, виконання

господовірних і бюджетних тем, результати яких впроваджені у виробництво низкою господарств Західного регіону України.

Безперечно, найбільший внесок науковцями Львівської ґрунтознавчої школи зроблено у дослідження генези, властивостей ґрунтів Західного регіону України. Співробітниками кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів під керівництвом професора С. Позняка розроблено теоретичні та практичні основи генези, географії, класифікації ґрунтів, фундаментальні питання екології та екологічних функцій ґрунту в біосфері, їхнього раціонального використання, охорони та збереження, узгодження класифікаційно-діагностичних ознак і параметрів ґрунтів відповідно до європейської та міжнародної класифікацій. Науково-практичні розробки кафедри спрямовані на екологічно безпечне використання ресурсного потенціалу ґрунту, обґрунтування екологічної стійкості ґрунтів, шляхів впровадження заходів біологізації агроєкосистеми та агроландшафтів, планування ґрунтово-протиерозійних заходів, удосконалення розміщення сільськогосподарського виробництва з урахуванням сучасного стану земельних ресурсів, проведення прикладних досліджень з оптимізації поживного режиму ґрунтів під різні сільськогосподарські культури, ерозійної деградації ґрунтів, розроблення заходів раціонального використання та охорони еродованих і меліорованих земель, відновлення культурно-меліоративних систем землеробства.

Під керівництвом професора Степана Позняка на кафедрі ґрунтознавства і географії ґрунтів створено першу цифрову карту ґрунтів України масштабу 1:200 000, здійснено ґрунтово-географічне районування території нашої держави.

З перших днів функціонування кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів у Львівському національному університеті імені Івана Франка професор Степан Позняк зосередив увагу на методичному забезпеченні викладання ґрунтознавства. В особистому творчому доробку Степана Павловича понад 346 опублікованих наукових праць, навчальних посібників і підручників, зокрема – 13 монографій. Підручник “Ґрунтознавство і географія ґрунтів” визнано кращим підручником Львівського національного університету імені Івана Франка за 2010 рік. Підручник користується значною та справедливою популярністю серед учених-ґрунтознавців і студентів України, його схвально сприйняли науковці за кордоном.

Надзвичайно вагомий внесок професора С. Позняка у підготовку науковців. Серед учнів Степана Позняка – сім докторів наук і двадцять кандидатів наук, зокрема: доктори географічних наук В. Михайлюк, А. Кривульченко, В. Гаськевич, О. Єргіна, З. Паньків, А. Кирильчук, доктор біологічних наук З. Гамкало; кандидати географічних наук М. Тортик, М. Кіт, М. Пшевлоцький, Б. Свидницький, І. Папіш, В. Тригуб, М. Гамкало; Г. Іванюк, П. Войтків, В. Радзій, О. Гаськевич, П. Романів, І. Наконечний, Л. Мазник, В. Денис, В. Гарбар; кандидат біологічних наук Ю. Ковалець. Андрій Баранник, аспірант Степана Павловича, підготував до захисту і подав у спеціалізовану вчену раду дисертаційну роботу, присвячену дослідженню лучно-буроземних ґрунтів Українських Карпат.

Учні професора С. Позняка сформували колектив кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів Львівського національного університету імені Івана Франка, працюють

на кафедрі конструктивної географії і картографії, кафедрі раціонального використання і охорони природи, кафедрі туризму університету. Серед них є професори, доценти, завідувачі кафедр Одеського національного університету імені Іллі Мечникова, Одеського державного аграрного університету, Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, Таврійського національного університету імені В. Вернадського, Львівського національного аграрного університету, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, працівники багатьох науково-виробничих установ.

Вагомим є внесок С. Позняка у налагодженні наукової співпраці з навчальними, науковими, науково-дослідними та виробничими установами України і зарубіжжя: Польщі, Білорусі, Росії, Молдови, Австрії, Німеччини, Литви, Туреччини. За цю діяльність його вшановано золотою відзнакою Польського товариства ґрунтознавців. Останніми роками налагоджено тісну співпрацю з ТОВ “ТерраТарса Україна”.

Професор Степан Позняк тривалий час був експертом ВАК України з географічних наук, зараз є заступником голови спеціалізованої вченої ради Д 35.051.08 у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Під керівництвом професора Степана Позняка колектив кафедри ґрунтознавства і географії ґрунтів регулярно проводить наукові конференції та семінари, видає збірник наукових праць “Тенеца, географія та екологія ґрунтів”.

Професор Степан Позняк, як відомий науковець і менеджер, доволі вимогливий до себе і до колег, до результатів своєї праці і праці колективу кафедри, скрупульозний і креативний, надзвичайно працьовитий і строгий керівник та водночас добра і чуйна Людина.

Вітаємо з ювілеєм, Степане Павловичу! Міцного Вам здоров’я, наукової творчої праці, сили – з роси, з води і з українських чорноземів, які Ви любите, знаєте і розумієте, дослідженню яких присвятили багато років свого життя.

Володимир Гаськевич, Зіновій Паньків